

**“INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARDA MODAL SO‘ZLARNING PRAGMA-
LINGVISTIK TADQIQI (ODIL YOQUBOVNING ‘ULUG‘BEK XAZINASI’
ROMANI MISOLIDA)”**

Karimova Zarnigor Po'latjon qizi
Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti
1 kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisda ingliz va o‘zbek tillaridagi modal so‘zlarning pragma-lingvistik xususiyatlari Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasi” romani va uning inglizcha tarjimasi misolida tahlil qilingan. Tadqiqotda modal birliklarning grammatik shakllari, semantik mazmuni hamda nutqiy kontekstda qanday pragmatik vazifalarni bajarishi o‘rganiladi. Shuningdek, badiiy tarjimada modallik vositalarining to‘g‘ri va ekvivalent uzatilishi muhimligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: modallik, modal so‘zlar, pragma-lingvistika, tarjima, Odil Yoqubov, Ulug‘bek xazinasi, diskurs, emotsional yuklama.

Hozirgi zamon lingvistikasida modallik kategoriyasining o‘rganilishi alohida e‘tiborni talab qiladigan dolzarb yo‘nalishlardan biridir. Modallik subyektning voqelikdagi hodisaga bo‘lgan munosabatini, bahosini, ishonchini yoki shubhasini bildiradi. Ayniqsa, badiiy asarlarda modallik vositalari muallifning pozitsiyasi, obrazlar psixologiyasi va umumiy kommunikativ ohangni ifodalashda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbek tilida modallik “kerak”, “mumkin”, “shart”, “balki”, “ehtimol” kabi so‘zlar orqali ifodalanadi. Ingliz tilida esa ushbu funksiyani “must”, “can”, “may”, “might”, “should”, “could” kabi modal fe‘llar bajaradi. Masalan, romandagi “Ulug‘bek bu ishni qilishi shart edi” iborasi ingliz tiliga “Ulug‘bek had to do this” tarzida tarjima qilingan bo‘lib, zaruriyat modalligini anglatadi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘zbek va ingliz tillarida modallik vositalari grammatik va semantik jihatdan o‘xshash bo‘lsa-da, ularning pragmatik yuklamasi va qo‘llanish konteksti ko‘p jihatdan farqlanadi. Ayniqsa, tarjimada modallikni to‘g‘ri uzatish uchun faqat grammatik muvofiqlik emas, balki madaniy va emotsional kontekstni ham hisobga olish zarur. Aks holda, obraz xarakteri yoki muallifning estetik niyati noto‘g‘ri talqin qilinishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, modal birliklarning pragma-lingvistik tahlili badiiy tarjima sifatini oshirishda, matnning kommunikativ samaradorligini ta‘minlashda, shuningdek, lingvokulturologik tafovutlarni anglashda muhim o‘rin tutadi. Kelgusida bu mavzu doirasida boshqa uslubiy qatlamlarda (ilmiy, publitsistik, rasmiy) modallikning qo‘llanilishi va ularning psixopragmatik xususiyatlari ham alohida o‘rganilishi lozim.

Xulosa

Tadqiqot davomida ingliz va o'zbek tillaridagi modal so'zlarning grammatika, semantika va pragmatika nuqtai nazaridan o'ziga xos jihatlari aniqlab berildi. "Ulug'bek xazinasi" romanining asl va tarjima matni asosida olib borilgan tahlillar, modallik vositalari har ikkala tilda muhim kommunikativ yuklamaga ega ekanligini ko'rsatdi. Tarjimada modal birliklarning to'g'ri uzatilishi, faqat grammatik moslik bilan emas, balki kontekst va madaniy tafovutlarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi zarurligi ta'kidlandi. Tadqiqot natijalari badiiy tarjima sifatini oshirish va tilshunoslikda pragmatik yondashuvni chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Palmer, F.R. (2001). *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Yo'ldoshev, M. (2016). *Pragmatik tilshunoslik asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Odil Yoqubov. (1974). *Ulug'bek xazinasi*. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
4. Abduazizov, A. (2007). *Matn lingvistikasi va tarjima nazariyasi*. Toshkent: TDPU nashriyoti.

